

[B] **LOF EN KRITIEK OP HET MULTICULTURELE
BRUSSEL**

Over een gebrek aan journalistieke aandacht mag de Vlaamse, Belgische en officieus Europese hoofdstad de afgelopen jaren niet klagen. Met het aantal boeken en artikelen dat over Brussel is verschenen, kan onderhand een flinke boekenkast worden gevuld. En ook op televisie is de aandacht voor Brussel nooit ver weg. Niet zelden wordt de stad dan beschreven als een probleemgebied, waarvoor oplossingen moeten worden aangereikt. Die publicaties of reportages, genre *Femme de la Rue*, schetsen vaak een eenzijdig en (te) treurig beeld van de enige echte metropool die België rijk is.

Ook *Brussel, een politiek incorrecte schets*, een bundeling essays en opiniestukken van Vlaams parlementslid Luckas Vander Taelen (Groen), blijft niet helemaal gespaard van die sombere ondertoon die veel Brussel-boeken kenmerkt. Vander Taelen poseert voor de foto bij het jarenoude sluikstort in zijn straat en schrijft over de bomen die door het dak van het art-decogemeentehuis van Vorst groeien. Maar hoeveel kritiek de schrijver/politicus ook heeft op zijn medepolitici, hoe vaak hij ook misstanden en stilstand aanklaagt, bij Vander Taelen proef je de oprechte bezorgdheid om waar het misloopt in zijn stad, zaken die hij zelf als burger iedere dag aan den lijve ondervindt. En hij draagt oplossingen aan, durft verder te kijken dan de volgende verkiezingen.

In deze “politiek incorrecte schets” spreekt vaker een geëngageerde stedeling dan een partijpoliticus. Vander Taelen is, net als in zijn eerdere Brussel-bundels *Berichten uit Brussel* en *Brussel, de tijdbom tikt verder*, niet bevreesd om heilige huisjes omver te gooien, en voor een progressieve politicus legt hij zwaar de nadruk op ieders individuele verantwoordelijkheid. “Het is de schuld van de maatschappij” voldoet in Vander Taelens ogen niet als excuus om alle misstanden maar met de mantel der liefde te bedekken, en niet elk pleidooi voor individuele verantwoordelijkheid is een perfide neoliberale samenzwering.

Hij heeft ook een broertje dood aan overrelativering, zeker als die leidt tot ontkenning van de problemen die er wel degelijk zijn. Hij deinst er niet voor terug om als racist of reactionair te worden uitgescholden, twee typeringingen die voor wie goed

leest totaal uit de lucht zijn gegrepen. En hij is evenmin beschroomd om stevig terug te slaan: Franstaligen die iedere kritiek afdoen als een Vlaamse samenzwering noemt hij onversneden racisten, maar leuker is de typering “wereldburgers die niet in staat zijn ook maar één woord in een andere taal dan het Frans te spreken”. Want dat is Vander Taelen soms ook: grappig, en dat is toch vaak een kleine kunst als je oprecht boos bent.

Vander Taelen beschrijft ook de moeizame haat-liefdeverhouding die Vlamingen hebben met hun hoofdstad, waardoor vaak verkrampt wordt gereageerd op nieuwe uitdagingen. Maar hij roept de Vlamingen op zich geen illusies te maken: Brussel (en daarmee ook de Rand) zal alleen maar groter en internationaler worden. Wie graag de Vlaamse aanwezigheid in Brussel behouden ziet of versterkt, zal dus moeten investeren in onderwijs, bewust van de eigen sterkte en de eigen taal, maar wel open voor andere invloeden.

Over die andere invloeden in de hoofdstad gaat *In Brussel, Een reis door de wereld* van de historicus Hans Vandecandelaere. Zonder het te willen zijn, is deze lijvige studie een vlot leesbare lofzang geworden op het multiculturele Brussel, zoals dat in de afgelopen honderd jaar steeds sneller tot stand is gekomen.

Vandecandelaere wijst erop dat die multiculturaliteit en de openheid en tolerantie van de hoofdstad door de inwoners zelf, oud en nieuw, stevast worden geprezen als gevraagd wordt naar de voordelen van wonen in Brussel. De stad scoort in dat soort lijstjes opvallend goed, beter dan bijvoorbeeld een stad met een open imago als Amsterdam. En toch is het juist die broeierige mix die niet-Brusselaars soms afschrikt, gecombineerd met een al te duidelijke segregatie tussen een armere onderklasse en de topklasse van Europese ambtenaren en andere rijke migranten, die zich veel liever expats laten noemen. In Brussel zou de ruimtelijke spreiding van migranten en de daarmee gepaard gaande polarisatie tussen de diverse nationaliteiten groter zijn dan in steden als Amsterdam, Frankfurt of Londen. Of je “Brussel” associeert met het afzichtelijke en protserige Justus Lipsius-gebouw of de geuren van Matonge, hangt van de context af.

Vandecandelaere verbaast er zich in zijn inleiding over dat er zo bitter weinig literatuur is te vinden

over de kosmopolitische werkelijkheid van alledag, wat deels een verklaring zou kunnen zijn voor het “afschrikwekkende” van die steeds toenemende multiculturaliteit. Hij vergelijkt zijn zoektocht naar de oorsprong van de 170 tot 180 verschillende nationaliteiten in de hoofdstad met het leggen van een puzzel van duizend stukjes waarvan er 750 ontbreken.

De 250 stukjes die Vandecandelaere toch in elkaar wist te schuiven, bieden al meer dan voldoende kennis en leesplezier. De historicus koppelt mooi chronologisch en geografisch opgebouwde hoofdstukken aan verhalen van “nieuwe” Brusselaars van nu, getuigenissen van hoe mensen dag in dag uit leven in de hoofdstad. Het zijn een soort mini-reportages, verhalen die je veel te weinig leest in de mainstreammedia. Neen, het is geen groot nieuws, maar de getuigenissen overstijgen wel het banale fait divers. Ze bieden inzicht in een gemeenschap, in de verscheidenheid van een gemeenschap, en hoe die zich verhoudt tot de andere gemeenschappen in Brussel. Ze benadrukken de individuele diversiteit binnen etnische groepen. Je weet wel dat “dé Marokkaan” niet bestaat, maar hij komt volop tot leven als je drie totaal uiteenlopende migrantenverhalen van Marokkaanse Belgen leest.

Er zijn ook getuigenissen die ons doen beseffen dat we niet altijd even netjes zijn omgesprongen met de migranten, toen nog gastarbeiders genoemd, die we bewust naar hier haalden. Italianen sliepen kort na Wereldoorlog II in de kampen die het Duitse leger in allerijl had achtergelaten, de prikkeldraad nog niet verwijderd. Maar er zijn ook hilarische verhalen, zoals dat van de Spanjaard Jesus, die vanuit Frankrijk over de grens werd gesmokkeld terwijl de Belgische douaniers aan het staken waren.

Je kunt dit boek op verschillende manieren lezen: als een boek over de geschiedenis van de migratie naar ons land en vooral naar Brussel, of als een Brusselse geschiedenis waarin nieuwkomers een hoofdrol opeisen. En dan leer je dat een van dé symbolen van Brussel, het Atomium, nooit gebouwd had kunnen worden zonder de hulp van kinderen van Russische ingenieurs, in ons land terechtgekomen op de vlucht voor de repressie van de bolsjewieken na de revolutie van 1917.

Vandecandelaere zelf noemt zijn boek een reisverhaal en dat is het beslist. Daarom is het – zeker

voor de lezer die minder vertrouwd is met de stad – erg jammer dat er niet enkele kaarten van Brussel in het boek zijn opgenomen. Dat zou het nog leuker maken om de reis te volgen van de Heyvaertstraat, met zijn Libanese autohandelaars, via het Bethlehemplein, waar een Bulgaarse Turk guarana verkoopt aan de groeiende Braziliaanse gemeenschap, tot aan de Jacobs-Fontainestraat in Jette, waar we mee mogen binnenwandelen in een voor andere passanten onopvallende Syrisch-orthodoxe kerk. En nog een minpunt: hier en daar had het boek wel wat strakker geredigeerd mogen worden. Een uitroepeten na iedere eerste zin van een alinea is niet alleen overbodig, het is vaak ronduit storend.

Maar het is detailkritiek die in het niets verdwijnt bij de lof die Vandecandelaere verdient voor zijn pionierswerk. De historicus poneert geen stellingen of standpunten (voor of tegen de hoofddoek, om maar eens een moderne discussie te noemen) zoals Vander Taelen, maar bezorgt ons wel de al te vaak vergeten achtergrond die ons kan helpen bij het voeren van dit soort discussies.

DIRK VANDENBERGHE

LUCKAS VANDER TAELEN, *Brussel, een politiek incorrecte schets*, Van Halewyck, Leuven, 2012, 144 p.

HANSVANDECANDELAERE, *In Brussel. Een reis door de wereld*, EPO, Berchem, 2012, 520 p.
